

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

VNG-INZET KABINETSFORMATIE

'Het perspectief van gemeenten'

1. Dit is het moment

- 1.1 Twee crises tegelijkertijd versterken de urgentie om tot merkbare verbeteringen te komen in het openbaar bestuur in Nederland. Waar de gevoelde crisis in de verhouding burger – overheid al langer speelde, is daar het afgelopen jaar de financieel-economische crisis bijgekomen. Er moet iets gebeuren. Dit is het moment daarvoor.
- 1.2 Het perspectief van de burger staat centraal; dat betekent dat er meer aan de mensen zelf moet worden overgelaten.
De overheid kan nu eenmaal niet op alle terreinen aan het groeiende en uiteenlopende verwachtingenpatroon van haar burgers tegemoetkomen. Wel worden uiteraard de basisvoorzieningen voor met name de kansarmen in stand gehouden.
- 1.3 Ook de financieel-economische situatie noopt tot maatregelen. De overheid maakt keuzes omdat zij – zeker de komende tijd – haar middelen zal zien afnemen. Bovendien roepen bezuinigingen in voorzieningen voor burgers bij diezelfde burgers de vraag op waar en hoe de overheid zèlf de broekriem aantrekt.
- 1.4 Demografische ontwikkelingen als vergrijzing, ontgroening en bevolkingsdaling zullen voor veel gemeenten grote gevolgen hebben. Dit vraagt een adequate reactie op alle overheidsniveau's. Zowel gemeenten, provincies en rijk moeten de voorwaarden creëren waaronder gemeenten op een flexibele en creatieve manier kunnen inspelen op de kansen en bedreigingen in hun gemeenten

2. Gemeenten geven ambities vorm

- 2.1 Mensen moeten weer meer zelf het heft in handen krijgen, al naar gelang hun mogelijkheden. Veel huidige overheidstaken kunnen best door inwoners en ondernemers zelf worden uitgevoerd.
- 2.2 De overheid legt dus haar rol als 'alleseter' af, en vindt aansluiting bij burgers en bedrijven. Dat betekent dat de overheid dichtbij de burgers en bedrijven staat als het gaat om te leveren maatschappelijke prestaties.
- 2.3 Wanneer dit perspectief van de burgers en bedrijven als vertrekpunt wordt genomen, is de gemeente de dichtstbijzijnde overheid. Dat is de positie van de gemeenten als 'eerste overheid'.
- 2.4 De ambities van de overheid in de komende tijd worden dan ook via de gemeenten vormgegeven. Dat kan door het uitvoeren van meer taken dicht bij de burger. Op lokaal niveau kan dat beter én efficiënter dan door Rijk of provincie.

- 2.5 Andere overheden kunnen beter terugtreden uit het domein dicht bij de burger. Dat voorkomt onnodige bestuurlijke drukte en verwarring over verantwoordelijkheden.
- 2.6 Gemeenten staan dus voor de dubbele uitdaging om de relatie tussen overheid en burgers te verbeteren en hun bestuurlijke taken slagvaardig en efficiënt uit te voeren.

3. De taken van gemeenten

- 3.1 Overheidstaken moeten zo dicht mogelijk bij de burger worden belegd. Dáár kan het best de afweging worden gemaakt wat aan de burger zelf kan worden overgelaten en wat de overheid moet doen. Met gevoel voor de lokale situatie, maatwerk en doortastendheid.
- 3.2 Wij pleiten dan ook voor een verdere versterking van het takenpakket van de gemeente. Met name op het terrein van werk, zorg, jeugd, veiligheid, gebiedsontwikkeling en water moeten daarin stappen worden gemaakt.
- 3.3 Dit zijn vanzelfsprekend niet de enige terreinen waar gemeenten stappen voorwaarts willen zetten. Ook wonen is een voorbeeld van een terrein dat bij uitstek gebaat is bij ruimte voor de gemeenten en decentralisatie van mogelijkheden en middelen.
- 3.4 Bij werk (o.a. Wajong, SW, WWB) moet worden gekozen voor een integrale benadering voor de verschillende doelgroepen ongeacht hun uitkeringsrechten. Met decentralisatie en maatwerk kunnen dan veel kosten worden bespaard en wordt de effectiviteit van re-integratie verhoogd. Participatiebeleid begint bij de lokale agenda voor maatschappelijke participatie en activering. Bundeling van krachten is nodig via werkpleinen en arbeidsmarktregio's, onder bestuurlijke regie van gemeenten. Gemeenten worden belast met de uitvoering van een geïntegreerde regeling gericht op activering en participatie.
- 3.5 Teneinde gemeenten in staat te stellen hun lokale zorgtaken nog doelmatiger uit te voeren, moeten onderdelen uit de AWBZ (en deels zorgverzekeringswet) met de daarbij behorende middelen naar de Wmo worden overgeheveld. Het gaat daarbij om de mobiliteitshulpmiddelen en –voorzieningen, de gelden voor de MEE-organisaties (de cliëntondersteuning), de persoonlijke verzorging en de begeleiding. Effectieve preventie draagt bij aan het beheersen van de kosten van de zorg; met een verschuiving van middelen van het eind naar het begin van het zorgtraject kunnen gemeenten dit effectief organiseren.
- 3.6 Gemeenten moeten verantwoordelijk worden voor de jeugdzorg. De nadruk ligt daarbij op het voorkomen van problemen, en op laagdrempelige hulpverlening in de buurt. Op het gebied van jeugdzorg is nieuwe wetgeving nodig en een nieuwe financieringsystematiek, die gemeenten in staat stelt de verantwoordelijkheid voor samenhangende ondersteuning en hulp aan kinderen en hun gezinnen vorm te geven en waar te maken. Gelet op de toenemende vraag naar jeugdzorg moet de transitie naar de gemeenten voortvarend ter hand genomen worden met de gemeenten in de regio.
- 3.7 Effectief veiligheidsbeleid vergt een integrale aanpak door politie (en brandweer), justitie, maatschappelijke organisaties en gemeente. Gebiedsgebonden politiezorg, waarbij opsporen, signaleren en handhaven worden gecombineerd, is zeer effectief. Bij de hervorming van de politie moet dan ook worden gekozen voor versterking van lokale sturing en blijvende verbinding met de bestuurlijke regio.
- 3.8 Gemeenten willen tempo maken met gebiedsontwikkeling. Grote projecten hebben vaak te maken met onaanvaardbare vertragingen. De complexiteit van de regelgeving en de veelvuldige wijzigingen creëren een bijna onwerkbaar situatie. Daarnaast kan de samenwerking tussen overheden beter. Wat nodig is, is een compacte en efficiënte projectprocedure die zorgt voor bundeling van de procedures van alle uitvoeringsbesluiten (inclusief de rechtsbescherming).

- 3.9 Gemeenten staan voor de grote uitdaging om de noodzakelijke (binnen)stedelijke vernieuwing en herstructurering van bedrijventerreinen gestalte te geven. Dit vergt een gezamenlijke inspanning van overheden om ervaren barrières te slechten en prioriteiten te stellen op regionaal en landelijk niveau om de beschikbare middelen zo gericht mogelijk in te zetten.
- 3.10 Waterveiligheid, een goed waterbeheer in de stad en het landelijk gebied en een kosteneffectieve (afval) waterketen zijn van groot belang op lokaal niveau. Een versterking van de relatie tussen gemeenten en waterschappen, zowel bestuurlijk in de beleidsvorming en programmering als organisatorisch in de uitvoering, biedt meer efficiency en doelmatigheid.

4. Wat dit vergt van gemeenten en het rijk

- 4.1 Gemeenten ontwikkelen zich verder naar een lokaal bestuur dat dichtbij de burger staat én in staat is zijn dienstverlening effectief en efficiënt te organiseren. Dat vergt het nodige van henzelf en van de rijksoverheid.
- 4.2 Op lokaal niveau vraagt het bovenstaande:
- sterke gemeenten die zelfstandig of door samenwerking zorgen voor voldoende bestuurskracht;
 - voldoende handelingsruimte voor gemeenten bij de uitvoering;
 - duidelijke bevoegdheden van gemeenten richting maatschappelijke organisaties;
 - en voldoende financiële middelen voor nu en in de toekomst.
- 4.3 Het grotere takenpakket van gemeenten rechtvaardigt een groter lokaal belastinggebied. Een deel van het rijksbelastinggebied moet daarom worden verschoven naar het gemeentelijk belastinggebied. Deze verschuiving mag per saldo niet tot een lastenverhoging voor de burger leiden.
- 4.4 De normeringsystematiek ('samen trap op, samen trap af'), waarbij de algemene uitkering in het gemeentefonds is gekoppeld aan de rijksuitgaven, wordt hervat. Daarbij wordt bij het instapniveau rekening gehouden met het 'tussen haakjes plaatsen' van deze systematiek in de afgelopen jaren. Cumulatie-effecten voor de gemeentefinanciën ten gevolge van bezuinigingen bij het rijk moeten worden voorkomen.
- 4.5 Bij de decentralisatie van taken van rijk en provincie naar gemeenten dient te worden voorzien in voldoende middelen om de nieuwe taken uit te voeren.
- 4.6 De overdracht van taken dient ook met voldoende tijd uitgevoerd te worden. Cumulatie van taakoverdrachten van hogere overheden naar gemeenten mag niet tot negatieve effecten voor inwoners en bedrijven en/of gemeenten leiden.

Epiloog: Hoe dit in de toekomst te organiseren

- a. De VNG vraagt van het komende kabinet een duidelijke visie op de toekomst van het openbaar bestuur, op korte en lange(re) termijn.
- b. In de vormgeving van het proces waarlangs veranderingen tot stand komen, dienen de gemeenten als mede-overheid te worden betrokken.
- c. De omvang en met name de complexiteit van de huidige bestuurlijke organisatie van Nederland dient te worden teruggebracht.
- d. Het rijk ontwikkelt geen nieuwe structuren en doet geen nieuwe bestuurlijke inrichtingsvoorstellen, zoals de inrichting van elf veiligheids- of politie-regio's.

- e. Gemeenten willen doorgaan met de invulling van hun ambitie als eerste overheid.
Dat doet een onverminderd beroep op het vergroten van de bestuurskracht van gemeenten. Daarom gaan gemeenten door met het versterken van de onderlinge regionale samenwerking en met schaalvergroting door gemeentelijke herindeling. In dit proces gaat het om een goede balans tussen kwaliteit en bestuurlijke slagkracht aan de ene kant, en herkenbaarheid en verbondenheid voor de inwoners van gemeenten, aan de andere kant.